

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-324-8-12>

**FOOD SAFETY AS A LEGAL CATEGORY:
APPROACHES TO UNDERSTANDING IN UKRAINE
AND THE EUROPEAN UNION**

**ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ЯК ЮРИДИЧНА КАТЕГОРІЯ:
ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ В УКРАЇНІ
ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ**

Kuzmichov O. D. Кузьмічов О. Д.

<i>Postgraduate Student</i>	<i>аспірант</i>
<i>University of Modern Knowledge,</i>	<i>Університет сучасних знань,</i>
<i>managing partner</i>	<i>керуючий партнер</i>
<i>Law Firm "KB PARTNERS"</i>	<i>Адвокатське об'єднання</i>
<i>Kyiv, Ukraine</i>	<i>«КБ ПАРТНЕРС»</i>
	<i>м. Київ, Україна</i>

Категорія «продовольча безпека» має надзвичайно важливе значення для визначення мети та напрямів діяльності публічної адміністрації у межах реалізації державної політики щодо забезпечення продовольчої безпеки України. Інакше кажучи, від того, що ми вкладаємо в сутність цієї категорії, залежить те, на що буде спрямований цей напрям державної політики України. Таким чином, визначення цієї категорії на нормативному рівні є надзвичайно важливим і відповідальним завданням.

Варто відзначити те, що законодавство України вже містить визначення цієї категорії. Однак, воно нормативно закріплене не у профільному законі. У цій частині йдеться про Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України», де визначається як: «захищеність життєвих інтересів людини, яке виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності» [1]. Наразі це єдине нормативне визначення цієї категорії. Зважаючи на те, що вказаний закон не має на меті регулювання правовідносин саме з приводу забезпечення продовольчої безпеки України, то ця нормативно визначена дефініція не враховує всі аспекти завдання держави щодо забезпечення продовольчої безпеки України.

Окремо хотілося б звернути увагу на те, що в Україні були спроби створити профільний закон «Про продовольчу безпеку України» [2]. Так, у проекті Закону «Про продовольчу безпеку України» продовольча безпека визначається як: «соціально-економічне та екологічне

становище, за якого всі соціальні і демографічні групи населення стабільно та гарантовано забезпечені безпечним і якісним продовольством у необхідній кількості та асортименті, необхідних і достатніх для фізичного і соціального розвитку особистості, забезпечення здоров'я населення України» [2]. Крім того, у цьому проекті Закону розкривається механізм забезпечення продовольчої безпеки України з боку держави, який полягає у розробленні і реалізації комплексу заходів науково-методологічного, політико-правового, соціально-економічного, екологічного, інформаційно-комунікаційного та організаційного характеру, спрямованих на формування продовольчої безпеки держави [2].

Порівнюючи визначення продовольчої безпеки, яке надане у Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України» та у проекті Закону «Про продовольчу безпеку України» можна звернути увагу на низку переваг останнього. Водночас ми маємо, у першу чергу, орієнтуватися на те, що визначено на рівні законодавства України, а не у проекті Закону, який може ніколи не набути статус нормативно-правового акту.

Зважаючи на цю обставину, пропонуємо ретельніше проаналізувати саме нормативне визначення категорії «продовольча безпека». Згідно із Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» держава зобов'язується забезпечити безперешкодний економічний доступ кожного до продуктів харчування [1]. Звернемо увагу на те, що йдеться саме про економічний доступ до продуктів харчування, а не про фізичний та економічний, як про це йшлося в аналізованому проекті Закону [2]. Таким чином, держава зобов'язується забезпечувати реальну спроможність кожної людини придбати продукти харчування «...з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності» [1]. Таке формулювання підводить нас до висновку про те, що держава не зобов'язується забезпечити фізичну доступність продуктів харчування та інших товарів першої необхідності для населення. Інакше кажучи, держава не гарантує те, що за грошові кошти, які будуть у населення України, кожен отримує реальну змогу придбати відповідний асортимент продуктів харчування та інших товарів першої необхідності.

Крім того, певні сумніви викликає сама ідея забезпечення економічного доступу кожного до продуктів харчування. З одного боку, така гарантія означає те, що держава має забезпечити кожного рівнем доходів, достатнім для придбання продуктів харчування. Суто формально держава виконує це зобов'язання, адже на неї покладено завдання щодо визначення прожиткового мінімуму кожному, який визначається у порядку, визначеному у Законі України «Про

прожитковий мінімум» [3]. Водночас такий механізм не гарантує отримання достатньої кількості грошової маси для придбання відповідного асортименту продуктів харчування. Адже про існування прожиткового мінімуму можна вести мову лише у тому випадку, коли приватні особи або працюють, або отримують пенсії, стипендії, допомогу малозабезпеченим сім'ям та інші, передбачені законодавством регулярні виплати. Проте, чи гарантує відповідність доходів приватної особи прожитковому мінімуму те, що остання отримує реальний економічний доступ до продуктів харчування? Справедливою у цьому контексті є позиція Ю.С. Соколовської, яка зазначає: «Прожитковий мінімум втратив свій сенс, його підвищення не допомагає соціально вразливим групам населення...» [4]. Очевидно, що ця позиція колишньої очільниці Міністерства соціальної політики України відображає якість забезпечення державою цієї складової продовольчої безпеки.

З іншого боку, забезпечення продовольчої безпеки передбачає контроль держави над ціноутворенням. Тобто, йдеться про те, що держава контролює рівень цін, які визначаються на базові продукти у мережах роздрібною торгівлі продуктами харчування та іншими товарами першої необхідності, аби кожен мав реальну змогу їх придбати. У цьому контексті варто згадати Закон України «Про ціни і ціноутворення» [5], Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» [6] тощо. Чи відповідають зусилля держави у цій сфері реальним потребам населення щодо змоги придбання відповідних продуктів харчування є питанням відкритим? Згідно із експертними оцінками індекс доступності продовольства в українців за останні роки суттєво знизився [7]. Інакше кажучи, українці не мають змогу набути достатньої кількості продуктів харчування та інших товарів першої необхідності за кошти, які вони отримують або у вигляді заробітної плати, або у вигляді соціальної допомоги.

Окремо, варто звернути увагу на те, що відображений у законодавстві України підхід до розуміння категорії «продовольча безпека» не узгоджується із її розумінням у Європейському Союзі. Адже у країнах-членах ЄС продовольча безпека розглядається не як економічна доступність певного асортименту продуктів харчування для населення, а позиціонується, насамперед, як безпечність продуктів харчування, питної води, товарів першої потреби для споживачів. До цього висновку можна прийти із аналізу Регламенту (ЄС) № 178/2002 Європейського Парламенту та Ради від 28 січня 2002 року, що встановлює загальні принципи та вимоги харчового законодавства, засновує Європейський орган з безпеки харчових продуктів і встановлює процедури щодо

безпеки харчових продуктів [8]. У цьому ж акті законодавства ЄС визначені базові принципи, які покладені в основу публічного адміністрування у сфері забезпечення продовольчої безпеки в країнах Європейського Союзу.

Підводячи підсумок нашого дослідження, маємо визначити, що існуюче нормативне визначення категорії «продовольча безпека» з одного боку лише частково відображає її сутність, а з іншого боку, не має дієвих механізмів реалізації. На наше переконання, ця категорія має отримати нормативне визначення на рівні майбутнього Закону «Про продовольчу безпеку України». Така дефініція має містити не тільки вимоги щодо забезпечення економічної доступності продуктів харчування для населення, а також обов'язково має бути орієнтована на європейські стандарти забезпечення продовольчої безпеки у частині гарантування державою якості та безпечності продуктів харчування та товарів першої необхідності для потреб населення.

Література:

1. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15/ed20180815#n36> (дата звернення: 20.04.2023).

2. Проект закону «Про продовольчу безпеку України». URL: https://ips.ligazakon.net/document/JF6GI01G?an=3&fbclid=IwAR0oSI3sayjOg8rMFfLa_1_oNjYkUbDshJtQ6s5bybbQd1ZOM-NUb64gcas (дата звернення: 20.04.2023).

3. Про прожитковий мінімум: Закон України від 15.07.1999 року № 966-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14#Text> (дата звернення: 20.04.2023).

4. «Прожитковий мінімум втратив сенс»: Соколовська розповіла, як підвищити соцвиплати. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2840567-prozitkovij-minimum-vtrativ-sens-sokolovska-rozpovila-ak-pidvisiti-socviplati.html> (дата звернення: 20.04.2023).

5. Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 року № 5007-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17#Text> (дата звернення: 23.04.2023).

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Закон України від 24 березня 2022 року № 2145-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text> (дата звернення: 20.04.2023).

7. В Україні суттєво знизилася здатність купувати основні продукти харчування. Індекс доступності продовольства (ІДП) в травні

2022 року впав на 37% порівняно з довоєнним рівнем – до 7,8 з 12,4. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/economics/produkti-harchuvannya-v-ukrajini-suttjevo-znizilasya-zdatnist-kupuvati-jizhu-50252561.html> (дата звернення: 20.04.2023).

8. Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedures in matters of food safety. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32002R0178> (дата звернення: 23.01.2023).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-324-8-13>

COMPARATIVE PECULIARITIES OF THE LEGAL CONCEPT OF “POLLUTING SUBSTANCE” IN WATER LEGISLATIONS OF UKRAINE AND THE EU

ПОРІВНЯЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ПОНЯТТЯ «ЗАБРУДНЮЮЧА РЕЧОВИНА» У ВОДНИХ ЗАКОНОДАВСТВАХ УКРАЇНИ ТА ЄС

Uberman V. I. **Уберман В. І.**

*Ph. D. (Eng.),
Leading Scientific Researcher
at the Laboratory of Problems
of Water Quality Formation and Regulation
Research Institution “Ukrainian Scientific
and Research Institute of Environmental
Problems” of Ministry of Environment and
Natural Resources of Ukraine
Kharkiv, Ukraine*

*кандидат технічних наук,
провідний науковий співробітник
лабораторії проблем формування
та регулювання якості вод
Науково-дослідна установа «Український
науково-дослідний інститут екологічних
проблем» Міністерства захисту довкілля
та природних ресурсів України
м. Харків, Україна*

Vaskovets L. A. **Васьковець Л. А.**

*Ph. D. (Biol.), Professor,
Professor at the Department of
Occupational and Environmental Safety
National Technical University
“Kharkiv Polytechnic Institute”
Kharkiv, Ukraine*

*кандидат біологічних наук, професор,
професор кафедри безпеки праці
та навколишнього середовища
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна*